

NAVADNA ČIGRA

// Tilen Basle

Odrasla **NAVADNA ČIGRA** ima oranžno rdeč kljun s temno konico. Po hrbtu je temno siva, medtem ko je spodnja stran peruti, razen robov na konicah, povsem bela.

ilustracija: **Mike Langman/RSPB**

Vse ptice v koloniji navadnih čiger (Sterna hirundo) se naenkrat dvignejo z gnezdišča in neslišno odletijo nad vodno površino, kjer nekaj minut skupinsko letajo, nato pa se vrnejo, kar naznanjajo z glasnimi kriki. Kaj se je pravkar zgodilo? Nihče zagotovo ne ve. Fenomen so v angleščini poimenovali »vznemirjenost« (dread), čigre pa ga izvajajo v zgodnjih fazah gnezdenja. Pripisujejo mu svatovski ali obrambni (protipleniški) pomen.

Taksonomija čiger se je zelo spreminjala, saj so jih raziskovalci premeščali v različne rodove in celo družine. Včasih so jih združevali v enoten rod *Sterna*. Danes so v družini galebcev (Laridae) združene v poddružino Sterninae, kjer najdemo 12 rodov. Za vrste iz rodu *Sterna*, kjer najdemo tudi navadno čigro, je značilno, da za gnezdenje izbirajo širok nabor življenjskih okolij v primerjavi z vrstami iz drugih rodov.

Navadna čigra ima ogromno območje razširjenosti, vse od azijske tajge, prek Evrope in Severne Amerike do tropskih obal Afrike in srednje Amerike. Za gnezdenje najpogosteje izbira kamnite in peščene morske obale ter prodnate brežine ali otoke celinskih voda. Kadar primanjkuje naravnih struktur, rada zasede tudi antropogena gnezdišča, kot na primer gramoznice, nasutja in splave. V celinskem delu Slovenije je na naravnih strukturah nazadnje najverjetneje gneznila leta 1977 na reki

Dravi, danes pa celotna celinska populacija gnezdi na umetnih gnezditvenih splavih. Obalno populacijo od leta 1983 sestavlja kolonija v Sečoveljskih solinah, ki se ji je leta 2007 pridružila še kolonija v Škocjanskem zatoku. Vse skupaj v Sloveniji gnezdi 128–280 parov. Na Hrvaškem navadna čigra naseljuje majhne otoke severnega in osrednjega Jadrana ter arhipelagov Lastovo in Mljet. Celinsko populacijo sestavljajo kolonije na reki Dravi in Savi ter na več gramoznicah in ribnikih pretežno na zahodu Hrvaške. Celotna populacija je ocenjena na 400–700 parov.

SPEKTAKULARNE SELITVE

Ko govorimo o rekordnih selitvah ptic, ponavadi pomislimo na belo štorčlo (*Ciconia ciconia*), kmečko lastovko (*Hirundo rustica*) ali kakšnega pobrežnika, na navadno čigro pa niti ne pomislimo. Res je, da jo njena bližnja sorodnica polarna čigra (*Sterna paradisaea*) s svojo rekordno selitvijo (po ovinkih) s pola na pol nekoliko zasenči (polarna čigra preleti vsako leto povprečno 70.000 kilometrov), vendar ima tudi navadna čigra pod svojo perutjo nekaj skritih adutov!

Značilna prezimovališča evropske populacije navadnih čiger so ob obalah Afrike. Raziskovalci so ugotovili, da se severne populacije selijo vse do Južne Afrike, medtem ko tiste srednjeevropske in sredozemske bolj v predele ekvatorialne Afrike. Opazovanja čiger v dolini reke Nil in na jezeru Tanganjika nakazujejo, da se čigre ne selijo le ob morju, temveč prečkajo tudi celino. Pri takšnih selitvah tudi navadne čigre letno opravijo vsaj 20.000 kilometrov dolge poti, nekatere pa še mnogo več.

Gnezditvena kolonija navadne čigre na otoku na Ptujskem jezeru.

foto: **Tilen Basle**

Na obali šest kilometrov južno od mesta Fremantle v zahodni Avstraliji so 7. januarja 1956 našli poginulo navadno čigro, ki so jo kot mladiča obročkali 9. julija 1955 na Švedskem. Ocenjujejo, da je v šestih mesecih preletela več kot 25.000 kilometrov. Preparat ptice je danes shranjen v muzeju, privlačna najdba pa je kasneje privabila k ogledu še nekaj raziskovalcev, ki so potrdili, da gre v resnici za navadno in ne za polarno čigro.

ČAKANJE NA PARTNERJA ... A NE PREDOLGO!

Navadna čigra je kolonijska gnezdilka in le redko gnezdi posamično. Številčnost ji zagotavlja večjo varnost pred plenilci, hkrati pa je lov v skupini uspešnejši. Čigre lahko ponekod tvorijo jate do 200 osebkov. Te skupinsko lovijo majhne ribe (do 15 centimetrov), ki so njihova glavna hrana. Raziskovalci so ugotovili, da je uspeh posamezne čigre

pri lovu v jati 40–57 %, medtem ko je čigra, ki lovi sama, uspešna za polovico manj!

Čeprav bi življenje v koloniji za marsikoga predstavljalo skušnjava po skoku čez plot, so čigre monogamne in zveste svojemu partnerju iz preteklih let. Partnerja preživita zimo ločeno in se ponovno srečata naslednjo pomlad na starem gnezdišču. Srečanju sledita svatbeni pozdrav in dvorjenje, kljub temu da se poznata iz preteklih let. Ta vključuje obred priklanjanja samca samici in predajanje plena med partnerjema. A kaj se zgodi, če kateri izmed partnerjev z vrnitvijo v kolonijo zamuja? Nemški ornitologi so ugotovili, da si ptica ob prihodu v kolonijo takoj poišče novega partnerja, vendar novega partnerja takoj zamenja, če se po določenem času vrne prejšnji.

Čigre slovijo kot skrbni starši. Ponavadi štiri jajca valita kar oba partnerja, vendar samica nekoliko dlje. Samec svoj vložek povrne v prvih dneh po izvalitvi mladičev, ko intenzivneje lovi, medtem ko samica bdi nad čisto majhnimi puhastimi čigrami.

ŽELITE OPAZOVATI DOGAJANJE V KOLONIJI ČIGER?

Čigre že naravno izberejo takšno gnezdišče, ki je s kopnega nedostopno za plenilce. Z varne razdalje lahko dogajanje v koloniji spremljamo tudi ornitologi in ljubitelji ptic. Čigre se s prezimovališč vrnejo konec aprila in ostanejo v koloniji do konca julija. Dogajanje je najintenzivnejše v prvih tednih maja in v sredini junija, kar je najprimernejši čas za opazovanje kolonije.

Kolonijo lahko v Sloveniji najbolje opazujete na Ptujskem jezeru, kjer je na desnem bregu postavljen tudi opazovalni stolp s teleskopom in informativno tablo. Lep pogled na kolonijo je mogoč tudi v Škocjanskem zatoku iz opazovališč, ki gledajo na polslano laguno (opazovališča 7, 8 in 9).

TILEN BASLE je diplomirani ekolog naravovarstvenik, ki se je z DOPPS-om srečal že v osnovni šoli. Danes je na društvu zaposlen in opravlja naloge varstvenega ornitologa, izobraževanja in komunikacije. Posebej ga zanimajo ptice rečnih in urbanih življenjskih prostorov, ki jim namenja največ časa. Kot izziv ga zanimajo sodobni pristopi prikaza učinkov varstva narave širši javnosti.

foto: **Tilen Basle**